

ШЕВЧЕНКО Н. С.

доктор філософії (PhD) за спеціальністю 081 «Право»,
Головний фахівець по взаємодії з громадами з питань зниження ризиків в
НС та цивільного захисту Харківської обласної організації Товариства
Червоного Хреста України,

старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін
E-mail: lg1.kh@redcross.org.ua ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2647-8160>
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
м. Харків, 61022, майдан Свободи, 4

**НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ СИМВОЛІКИ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА, ЧЕР-
ВОНОГО ПІВМІСЯЦЯ, ЧЕРВОНОГО КРИСТАЛА: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

АНОТАЦІЯ. *Вступ.* Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала є одним з видів кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку й безпосередньо пов'язане з дотриманням норм міжнародного гуманітарного права. Такі посягання підривають довіру до нейтрального гуманітарного статусу Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, створюють загрозу безпеці не лише його персоналу, але й може наражати на небезпеку отримувачів допомоги, особливо в умовах збройного конфлікту. Актуальність дослідження зумовлена триваючим збройним конфліктом на території України, зростанням ролі міжнародного гуманітарного права та необхідністю захисту охоронюваної символіки.

Короткий зміст основних результатів дослідження. У статті охарактеризовано структуру Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, а також вивчено правовий статус його емблем та логотипів. Піддано аналізу Женевські конвенції 1949 р. та Додаткові протоколи до них, а також національні нормативно-правові акти (зокрема, Закон України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні» та Закон України «Про Товариство Червоного Хреста України»). Крім того наголошено на важливості врахування ролі внутрішніх актів Руху, що деталізують порядок використання символіки. У статті розкрито зміст ст. 445 КК України, охарактеризовано її бланкетний характер та її співвідношення з суміжними нормами, зокрема ст. 435 та ст. 438 КК України. На основі статистичних даних наголошено на низькому рівні зареєстрованих кримінальних правопорушень за ст. 445 КК України та зроблено висновок про високий рівень латентності таких діянь. Виокремлено основні детермінанти незаконного використання символіки. В результаті запропоновано низку запобіжних заходів, що можуть бути втілені з метою запобігання таким кримінальним правопорушенням.

Висновки. Криміналізація незаконного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала є необхідною умовою для її захисту. Ефективне запобігання таким діянням потребує комплексного підходу, який охоплюватиме низку заходів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: кримінальне право, кримінальна відповідальність, кримінологія, запобігання кримінальним правопорушенням, Червоний Хрест.

Як цитувати: Шевченко Н. С. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала: кримінологічний аспект. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право»*. 2026. Вип. 41. С. 285-291. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2026-41-26>

In cites: N. S. Shevchenko (2026) Illegal use of the emblems of the Red Cross, Red Crescent and Red Crystal: criminological aspect. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series "Law"*, (41), P. 285-291 <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2026-41-26> (in Ukrainian)

Постановка проблеми. Захист символіки Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (далі – Рух) є важливою складовою міжнародного гуманітарного права (далі – МГП) та має закріплення в національних нормативно-правових актах багатьох країн світу. Символіка Руху має особливий захист для забезпечення нейтральності, безсторонності та гуманності діяльності Руху, а також гарантування ідентифікації та безпеки осіб, що до нього належать, особливо під час збройного

конфлікту. Саме тому її використання з порушенням встановлених правил підриває довіру до Руху, може дискредитувати його та навіть ставити під загрозу життя та здоров'я як працівників, так й тих кому надається допомога. Особливого значення захист символіки Руху набуває в період збройних конфліктів.

Стан наукового дослідження. Проблематика захисту та незаконного використання відповідної символіки в різні періоди була предметом дослідження відносно невеликої.

кількості вітчизняних науковців, зокрема таких, як В. В. Базелюк, С. Я. Лихова, В. В. Нагорний, В. О. Поповичук.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні правової природи криміналізації незаконного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, проведенні кримінологічного аналізу та визначенні основних напрямів запобігання відповідним кримінальним правопорушенням.

Основні результати дослідження. Міжнародний Рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця є найбільшим гуманітарним рухом в світі, що надає допомогу постраждалим під час збройних конфліктів та надзвичайних ситуацій різного характеру. Рух складається з трьох компонентів:

1) Міжнародний комітет Червоного Хреста (далі – МКЧХ) – є незалежною та нейтральною організацією, яка працює на глобальному рівні. МКЧХ надає допомогу постраждалим під час збройних конфліктів, здійснює роботи з пошуку зниклих безвісти, поширює знання про норми МГП тощо. Організація може виступати гуманітарним нейтральним посередником між сторонами збройного конфлікту.

2) Міжнародна Федерація Товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (далі – МФТЧХ і ЧП) – діє з метою підтримки національних товариств, координує та направляє допомогу у разі виникнення природних чи техногенних катастроф, сприяє довгостроковому розвитку. Основною місією є полегшення життя вразливих категорій людей шляхом мо-

білізації сили гуманності. МФТЧХ і ЧП підтримує програми зі зменшення ризиків та боротьби з поширенням соціально-небезпечних хвороб, протидіє дискримінації та насильству, поширює інформацію про права людини, сприяє наданню допомоги біженцям і внутрішньо переміщеним особам у місцях їхнього перебування тощо.

3) Національні товариства – виконують широкий спектр діяльності, спрямований на надання допомоги населенню на місцевому рівні та підтримку діяльності Руху у своїх країнах. Така діяльність може включати: надання гуманітарної допомоги, реагування на надзвичайні ситуації, надання першої допомоги постраждалим, відновлення родинних зв'язків, патронажний догляд, психо-соціальну підтримку, проведення інформаційних сесій тощо. Наразі Рух налічує 191 національне товариство, одним з яких є Товариство Червоного Хреста України (далі – ТЧХУ) [5].

Варто наголосити, що Рух має три емблеми: червоний хрест, червоний півмісяць та червоний кристал (мал. 1), що використовуються в першу чергу із захисною метою в період збройного конфлікту та в якості позначення приналежності осіб або об'єктів до Руху. Кожна з емблем має однаковий статус в рамках МГП і відповідно до законів країни, в якій вони використовуються. Національне товариство може використовувати одну з трьох емблем, що вказують на їхню діяльність. Жодна з них не має культурного, релігійного або політичного значення [8].

Мал. 1. Емблеми Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця

Зауважимо, що окрім емблеми, може використовуватися також логотип, який являє собою емблему з додаванням окремих тексто-

вих та/або візуальних елементів. Він використовується з розпізнавальною метою. Наприклад, ТЧХУ має власний логотип (мал. 2) [8].

Мал. 2 Логотип Товариства Червоного Хреста України

Нормативно-правова база, що регулює правомірність використання символіки в Україні включає три структурних блоки: 1) міжнародно-правові джерела; 2) нормативно-правові

акти України (закони та підзаконні нормативно-правові акти); 3) безпосередньо джерела Руху. Ключове місце серед міжнародно-правових актів у сфері захисту відповідної

символіки належить Женевським Конвенції про захист жертв війни від 12 серпня 1949 р. та Додатковим протоколам до них від 8 червня 1977 р. та 8 грудня 2005 р. Саме ці акти формують універсальну основу МГП і встановлюють особливий порядок використання та захисту емблем. Усі вони ратифіковані у встановленому законом порядку, отже становлять частину національного законодавства України та підлягають сумлінному дотриманню. У національному законодавстві України імплементовані норми відповідних міжнародно-правових джерел та встановлено належне нормативно-правове регулювання використання та захисту відповідної символіки.

Відповідно до ст. 8 Закону України «Про Товариство Червоного Хреста України» Товариство використовує емблему Червоного Хреста у порядку, визначеному Законом України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні» [7]. В свою чергу згаданий Закон визначає порядок та умови використання і захисту символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала на території України відповідно до норм Женевських Конвенцій та Додаткових протоколів до них. Відповідно до абз. 2 ст. 1 Закону України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні» відповідну символіку становлять це емблеми Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала (зображення відповідно на білому тлі); назви (слова «Червоний Хрест», «Червоний Півмісяць», «Червоний Кристал») і розпізнавальні сигнали (спеціальні міжнародно визнані допоміжні сигнали, що використовуються як захисні та розпізнавальні знаки для позначення осіб, рухомого та нерухомого майна). Відповідно до ст. 17 зазначеного Закону особи, винні у порушенні законодавства України про використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала, несуть відповідальність згідно з законами України [6].

Окрім того, окремі аспекти в цій царині регулюються підзаконними нормативно-правовими актами. Серед них Порядок маркування в особливий період будівель та споруд, транспортних засобів, які підпадають під дію норм міжнародного гуманітарного права, відповідними розпізнавальними знаками (емблемами), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2022 р. №1199; Порядок виготовлення, видачі та реєстрації особистих іменних посвідчень медичного персоналу, що використовує емблему

Червоного Хреста, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 червня 2000 р. №939; Методика визначення медичних формувань та санітарно-транспортних засобів, що відносяться до об'єктів міжнародного гуманітарного права та потребують маркування відповідними розпізнавальними знаками (емблемами), затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29 листопада 2024 р. №1985; Інструкція про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України, затверджена наказом Міністерства оборони України від 23 березня 2017 р. №164.

Окремим та особливим елементом загальної системи нормативно-правового регулювання аспектів використання такої символіки є безпосередньо акти компонентів Руху. Хоча вони й поширюють свою дію лише в межах Руху, однак мають важливе практичне значення, оскільки деталізують та конкретизують норми вищого рівня. Наприклад, йдеться про Правила по використанню емблем Червоного Хреста або Червоного Півмісяця національними Товариствами, ухвалені XX Віденською Міжнародною конференцією Червоного Хреста 1965 р. та переглянуті Радою делегатів у Будапешті у 1991 році; Статут Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, ухвалений на 25-ї Міжнародній конференції Червоного Хреста і Червоного Півмісяця у 1986 році. В межах України локальним актом також є Статут Товариства Червоного Хреста України, затверджений рішенням XXII З'їзду Товариства Червоного Хреста України.

Логічним завершенням формування системи правового регулювання стало встановлення юридичної відповідальності за незаконне використання символіки Руху. На жаль, в Україні досі не передбачено адміністративної відповідальності в цій царині, що є суттєвим недоліком у правовому механізмі забезпечення належного захисту символіки Руху. Це не дозволяє ефективно реагувати на незначні, але доволі поширені випадки порушень, які не досягають рівня кримінального правопорушення.

Втім, важливим кроком є закріплення в Кримінальному кодексі України (далі – КК України) окремої норми, що криміналізує діяння в цій сфері. Так, Розділ XX Особливої частини КК України «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» містить статтю 445 «Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала» [4]. Зазначена норма має універса-

льний характер і може застосовуватися щодо більшості випадків порушень заборонних приписів. Варто наголосити, що диспозиція зазначеної статті є бланкетною та потребує звернення до інших нормативно-правових актів.

Норма ст. 445 КК України не застосовується, якщо дії можна кваліфікувати за статтями, що передбачають спеціальні норми, зокрема, як військове кримінальне правопорушення за ст. 435 КК України або як порушення законів і звичаїв війни за ст. 438 КК України. У ст. 435 КК України в основі виділення спеціальної норми є поєднання ознак спеціального суб'єкта, яким визнається військовослужбовець, із ознаками місця або обстановки вчинення кримінального правопорушення – в районі воєнних дій або в умовах воєнного стану. Під статтю 438 КК України підпадають ті види незаконного використання зазначеної символіки, які характеризуються більш високим ступенем суспільної небезпечності злочинних діянь та тяжкості спричинених ними наслідків. Зокрема, незаконне використання зазначеної символіки може бути кваліфіковане за ст. 438 КК як порушення законів і звичаїв війни, якщо таким чином особа симулює володіння статусом, що надає захист, при вчиненні вбивств, завданні поранень, захопленні в полон противника тощо [3, с. 1001-1002].

Навіть в умовах повномасштабного збройного конфлікту на території України фактичні показники реєстрації незаконного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала (ст. 445 КК України) залишаються низькими. Так, відповідно до офіційних статистичних даних, впродовж декількох останніх років було зареєстровано лише 9 кримінальних правопорушень за ст. 445 КК України: у 2022 р. – 1; у 2023 р. – 0; у 2024 – 6; за перші 10 місяців 2025 р. – 2. У 6 з 9 випадків кримінальні провадження направлені до суду з обвинувальним актом [9]. Слід наголосити, що такі показники зазначеного кримінального правопорушення свідчать не про його непоширеність, а скоріш про дуже високий рівень латентності. Більшість випадків незаконного використання символіки Руху залишається поза межами поля зору правоохоронних органів.

Значною мірою латентність досліджуваного діяння може бути зумовлена сприйняттям такого кримінального правопорушення як малозначущого чи несуттєвого. Це стосується як пересічних громадян, наприклад, свідків, так й представників правоохоронних органів, які можуть не надавати цим правопорушенням належної уваги. Такі діяння можуть не асоцію-

ватися з реальною суспільною небезпечністю та спричиненням шкоди, що призводить до їх ігнорування, небажанням повідомляти про них чи свідомого замовчування. Окремим та не менш важливим фактором латентизації може виступати низький рівень правової обізнаності щодо особливого захисту такої символіки. Вона часто помилково сприймається як знак медичної допомоги, що доступна до вільного використання. Таке хибне уявлення у поєднанні з недооцінкою безпеки значно ускладнює виявлення та фіксацію відповідних кримінальних правопорушень.

Зменшення рівня латентності вимагає комплексного системного підходу, що поєднуватиме заходи з виявлення та належного реагування на наявні факти незаконного використання символіки Руху. Особливої уваги потребує інформаційно-просвітницька робота серед населення та належна підготовка представників правоохоронних органів, із акцентом на важливість дотримання приписів законодавства в частині захисту символіки Руху.

Загалом, вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 445 КК України може бути зумовлено низкою чинників. Зокрема, використання такої символіки може бути вчинено задля введення в оману, в тому числі в комерційних цілях чи з метою власної вигоди. Зокрема, відомі випадки коли медичні центри чи аптечні мережі використовують зображення червоного хреста на білому тлі у якості власної торгівельної марки. Такі діяння є порушенням, однак здебільшого подібні випадки розглядаються у порядку господарського судочинства, а не кримінального. Яскравим прикладом є справа проти однієї з аптечних мереж, що незаконно використовувала емблему Червоного Хреста в діяльності понад 400 аптек у 100 містах України на своїх вивісках, у рекламі та на декількох сайтах у мережі Інтернет. У 2024 р. Верховний Суд визнав торгівельну марку аптечної мережі недійсною. Це стало першим в історії України рішенням Верховного Суду, в якому розглядалося питання незаконного використання емблеми Червоного Хреста [1].

Нерідкими є випадки свідомого використання охоронюваної символіки, підроблених посвідчень співробітників ТЧХУ тощо з метою полегшення вчинення інших протиправних діянь. Наприклад, Виноградівський районний суд Закарпатської області 3 квітня 2025 року у справі №1299/2248/24 виніс вирок відносно С, якого було визнано винним у вчиненні низки кримінальних правопорушень, а саме пособництво у підробленні офіційних документів (ч.

5 ст. 27, ч. 1 ст. 358 КК України), використання завідомо підробленого документа (ч. 4 ст. 358 КК України), незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала (ст. 445 КК України). Встановлено, що С., маючи умисел на підроблення офіційних документів, що підтверджують його зв'язок із ТЧХУ, з метою уникнення обмежень щодо перетину кордону на виїзд з України в період дії правового режиму воєнного стану домовився з іншою особою про виготовлення документів про відрядження за грошові кошти у сумі 10000 доларів США. Отримавши підроблені документи, С. прибув у попередньо обумовлене місце. Там очікували підготовані транспортні засоби, спеціальний одяг та головні убори із логотипами ТЧХУ, з метою маскуванню їх незаконних дій, для зниження і пом'якшення ризиків їх викриття посадовими особами Державної прикордонної служби України. С. вирушив в напрямку міжнародного пункту пропуску, де був викритий представниками прикордонного загону, під час спроби незаконного проходження прикордонного контролю [2].

Окрім того, вчинення досліджуваного кримінального правопорушення може бути зумовлено недостатнім рівнем обізнаності населення щодо правового статусу та правил використання символіки Руху. Йдеться не тільки про незнання конкретних законодавчих норм, але й про нерозуміння особливої природи захисту цієї символіки. На практиці, більшість людей сприймають символіку Руху як загальний символ медичної чи гуманітарної допомоги. У зв'язку з цим деякі правопорушники можуть неправомірно використовувати емблему, не маючи наміру вчинити кримінальне правопорушення.

Враховуючи специфіку кримінального правопорушення, передбаченого ст. 445 КК України можна виокремити такі ключові запобіжні заходи, спрямовані на недопущення незаконного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала:

1) Підвищення рівня правової обізнаності населення. Здійснювати таку діяльність можливо шляхом різноманітних комунікаційних каналів. Найбільш дієвими можуть бути інформаційні кампанії в Інтернеті, засобах масової інформації, соціальних мережах тощо. Доцільною є інтеграція такої тематики в навчальні програми у школах, коледжах, вищих навчальних закладах, наприклад в межах вивчення курсу правознавства. Обов'язковим має бути інформування цільових груп, що можуть сти-

катися у своїй діяльності з використанням символіки Руху, зокрема, волонтерів, медичного персоналу, військових тощо.

2) Підвищення компетенції співробітників правоохоронних органів. Йдеться про залучення їх до навчальних семінарів і тренінгів, що включають в себе інформацію про ключові засади МГП щодо захисту символіки; правильну кваліфікацію кримінальних правопорушень, особливостей при проведенні досудового розслідування та ін. Така діяльність може проводитись за участі представників МКЧХ та ТЧХУ.

3) Посилення контролю за дотриманням чинного законодавства. Регулярний моніторинг публічного простору може значно сприяти як зниженню рівня латентності таких діянь, так і запобіганню ним. До сфер моніторингу варто віднести: Інтернет-ресурси, зовнішню рекламу, транспортні засоби, що використовують символіку Руху тощо. При цьому важливим є оперативне реагування правоохоронних органів на виявлені факти у випадку наявності складу кримінального правопорушення.

4) Міжвідомча координація запобіжної діяльності між ТЧХУ та органами державної влади, зокрема Національною поліцією України. Це дозволить швидко перевіряти правомірність використання символіки Руху та оперативно фіксувати на факти правопорушень.

5) Впровадження електронного реєстру осіб та організацій, що мають право використовувати охоронювану символіку. Такий реєстр може включати інформацію про співробітників та волонтерів, які мають дійсні посвідчення, а отже право використовувати символіку; транспортні засоби, які офіційно промарковані відповідними емблемами; установи та організації, що мають підстави для використання емблем.

Висновки. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала становить серйозну загрозу не лише правопорядку, але й основоположним засадам на яких ґрунтується діяльність Руху. Подібні дії можуть підривати довіру до нейтрального статусу Руху та зрештою можуть створювати безпосередню загрозу безпеці волонтерів та співробітників, особливо в умовах збройних конфліктів.

Запровадження кримінальної відповідальності за ст. 445 КК України є важливим та необхідним кроком. Проте лише номінального закріплення норми недостатньо та не гарантує її ефективності. Практика свідчить про високий рівень латентності таких кримінальних правопорушень, що своєю чергою вказує на

наявність системних прогалин у правозастосуванні. Для досягнення реального запобіжного ефекту необхідний комплексний системний підхід. Зокрема, важливою є активізація інформаційно-просвітницької роботи, спрямованої на формування належного рівня обізнаності та правової культури, в тому числі з метою подолання хибного уявлення про символіку Руху. Не менш актуальними є підвищення фахового рівня підготовки працівників правоохоронних органів, запровадження дієвих системних моніторингових механізмів публічного простору, налагодження ефективної міжвідомчої взаємодії, розробка і впровадження електронного реєстру суб'єктів використання емблем.

У сучасних реаліях проблема захисту символіки Руху набуває особливої актуальності та виходить за межі суто правового питання. Йдеться не лише про дотримання формальних вимог закону, а й про збереження довіри до місії Руху, що забезпечує підтримку найбільш уразливих верств населення під час збройного конфлікту. У такому контексті запобігання незаконному використанню символіки має розглядатися як багатовимірна задача, що є не лише частиною загальнодержавної кримінально-правової політики, а й як елемент національної безпеки та захисту міжнародних гуманітарних стандартів.

REFERENCES

1. «Ілляшев та Партнери» припинили незаконне використання емблеми Червоного Хреста найбільшою аптечною мережею України. URL: <https://redcross.org.ua/news/2024/07/80593/> (дата звернення: 21.11.2025).
2. Вирок Вишгородського районного суду Закарпатської області у судовій справі №299/2248/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126315469> (дата звернення: 21.11.2025).
3. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. – Харків: Право, 2013. Т. 2: Особлива частина / редкол.: Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. 1040 с.
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25. Ст. 131.
5. Міжнародний Рух. URL: <https://redcross.org.ua/about-urcs/movement/> (дата звернення: 11.11.2025).
6. Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні: Закон України від 08.07.1999 р. № 862-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. №36. Ст. 316.
7. Про Товариство Червоного Хреста України: Закон України від 28.11.2002 р. № 330-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №5. Ст. 47.
8. Символіка Міжнародного Руху та захист емблеми. URL: <https://redcross.org.ua/ihl/emblem-protection/> (дата звернення: 11.11.2025).
9. Статистика. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareystrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 20.11.2025).

Стаття надійшла до редакції 22.03.2026
Стаття рекомендована до друку 20.05.2026

Переглянуто 25.04.2026
Опубліковано 30.05.2026

N. S. SHEVCHENKO

Doctor of Philosophy (PhD) in Law (specialty 081 Law),
Chief specialist for community engagement on risk reduction in emergency
situations and civil protection at the Kharkiv Regional Organization of the
Ukrainian Red Cross Society,

Senior Lecturer at the Department of Criminal Law Disciplines

E-mail: lg1.kh@redcross.org.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2647-8160>

V. N. Karazin Kharkiv National University
Kharkiv, 61022, Svobody square, 4

ILLEGAL USE OF THE EMBLEMS OF THE RED CROSS, RED CRESCENT AND RED CRYSTAL: CRIMINOLOGICAL ASPECT

ANNOTATION. *Introduction.* The illegal use of the emblems of the Red Cross, Red Crescent and Red Crystal constitutes a type of criminal offence against peace, security of mankind and international legal order and is directly related to compliance with the norms of international humanitarian law. Such acts undermine trust in the neutral humanitarian status of the International Red Cross and Red Crescent Movement, create a threat to the safety of its personnel and may even endanger beneficiaries of assistance, especially in situations of armed conflict. The relevance of the study is conditioned by the ongoing armed conflict on the territory of Ukraine, the growing role of international humanitarian law and the need to protect the emblems enjoying special protection.

Summary. The article describes the structure of the International Red Cross and Red Crescent Movement and examines the legal status of its emblems and logos. The 1949 Geneva Conventions and their Additional Protocols, as well

as national legal acts (in particular, the Law of Ukraine "On the Emblems of the Red Cross, Red Crescent, Red Crystal in Ukraine" and the Law of Ukraine "On the Ukrainian Red Cross Society") are analysed. The importance of taking into account the role of the Movement's internal acts that detail the rules for the use of the emblems is also emphasised. The article reveals the content of Article 445 of the Criminal Code of Ukraine, characterises its blanket nature and its correlation with related provisions, in particular Articles 435 and 438 of the Criminal Code of Ukraine. On the basis of statistical data, attention is drawn to the low number of recorded criminal offences under Article 445 of the Criminal Code of Ukraine and a conclusion is made about the high level of latency of such acts. The main determinants of the illegal use of the emblems are identified. As a result, a number of preventive measures are proposed that may be implemented in order to prevent such criminal offences.

Conclusions. The criminalisation of the illegal use of the emblems of the Red Cross, Red Crescent and Red Crystal is a necessary condition for their protection. Effective prevention of such acts requires a comprehensive approach encompassing a set of measures.

KEY WORDS: *criminal law, criminal liability, criminology, prevention of criminal offences, Red Cross.*

REFERENCES

1. "Illiashov ta Partnery" prypynyly nezakonne vykorystannia emblemy Chervonoho Khresta naibilshoiu aptechnoiu merezheiu Ukrainy ["Illiashov and Partners" stopped illegal use of the Red Cross emblem by Ukraine's largest pharmacy chain]. (2024, July 7). redcross.org.ua. Retrieved November 21, 2025, from <https://redcross.org.ua/news/2024/07/80593/> (in Ukrainian).
2. Vyroky Vynohradivskoho raionnoho sudu Zakarpatskoi oblasti u spravi №299/2248/24 [Verdict of Vynohradiv District Court of Zakarpattia region in case No. 299/2248/24]. (2025, April 3). reyeestr.court.gov.ua. Retrieved November 21, 2025, from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126315469> (in Ukrainian).
3. Tatsiia, V.Ya., Pshonka, V.P., Borysov, V.I., & Tiutiuhin, V.I. (Eds.). (2013). Kryninalnyi kodeks Ukrainy. Naukovo-praktychnyi komentar [Criminal Code of Ukraine: Scientific and practical commentary] (Vol. 2: Osoblyva chastyna – Special part, 5th ed., expanded). Kharkiv: Pravo (in Ukrainian).
4. Kryninalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 r. № 2341-III [Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine from April 5, 2001, No. 2341-III]. (2001). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine, 25, Art. 131 (in Ukrainian).
5. Mizhnarodnyi Rukh [International Red Cross and Red Crescent Movement]. (n.d.). redcross.org.ua. Retrieved November 11, 2025, from <https://redcross.org.ua/about-urcs/movement/> (in Ukrainian).
6. Zakon Ukrainy "Pro symboliku Chervonoho Khresta, Chervonoho Pivmisiatsia, Chervonoho Krystala v Ukraini" vid 8 lypnia 1999 r. № 862-XIV [Law of Ukraine "On the Red Cross, Red Crescent and Red Crystal symbols in Ukraine" from July 8, 1999, No. 862-XIV]. (1999). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine, 36, Art. 316 (in Ukrainian).
7. Zakon Ukrainy "Pro Tovarystvo Chervonoho Khresta Ukrainy" vid 28 lystopada 2002 r. № 330-IV [Law of Ukraine "On the Ukrainian Red Cross Society" from November 28, 2002, No. 330-IV]. (2003). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine, 5, Art. 47 (in Ukrainian).
8. Symbolika Mizhnarodnoho Rukhu ta zakhyst emblemy [Symbols of the International Movement and protection of the emblem]. (n.d.). redcross.org.ua. Retrieved November 11, 2025, from <https://redcross.org.ua/ihl/emblem-protection/> (in Ukrainian).
9. Statystyka. Pro zareiestrovani kryminalni pravoporushennia ta rezultaty yikh dosudovoho rozsliduvannia [Statistics. On registered criminal offenses and the results of their pre-trial investigation]. (n.d.). gp.gov.ua. Retrieved November 20, 2025, from <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareiestrovani-kryminalni-pravoporushennia-ta-rezultati-yih-dosudovoho-rozsliduvannia-2> (in Ukrainian).

The article was received by the editors 22.03.2026
The article is recommended for printing 20.05.2026

The article was revised 25.04.2026
This article published 30.05.2026